
STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH W GMINIE MIKOŁÓW NA LATA 2019 - 2024

MIKOŁÓW
ogród życia

1 MARCA 2019
MIEJSKI OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ
w Mikołowie

Spis treści

WSTĘP	2
1. PODSTAWY PRAWNE TWORZENIA STRATEGII ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH.....	3
1.1. Dokumenty lokalne i regionalne.....	3
1.2. Dokumenty krajowe	5
1.3. Dokumenty unijne	7
2. CZĘŚĆ DIAGNOSTYCZNA.....	8
2.1. Charakterystyka historyczno - geograficzna gminy	8
2.2. Demografia	10
2.3. Edukacja.....	12
2.4. Ochrona zdrowia	13
2.5. Rynek pracy i bezrobocie	14
2.6. Pomoc społeczna i problemy społeczne występujące w gminie Mikołów	15
3. ANALIZA SWOT.....	27
4. ZAŁOŻENIA I MISJA STRATEGII ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH W GMINIE MIKOŁÓW NA LATA 2019 – 2024	29
5. CELE GŁÓWNE, OPERACYJNE, KIERUNKI DZIAŁAŃ W POSZCZEGÓLNYCH OBSZARACH	30
5.1. Tworzenie systemu wsparcia i przeciwdziałania marginalizacji i wykluczeniu społecznemu.....	30
5.2. Rozwój lokalnego systemu profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną	32
5.3. Rozwoju aktywności i integracji społecznej seniorów oraz osób niepełnosprawnych.....	34
5.4. Podniesienie poziomu zrozumienia społeczności lokalnej względem osób z zaburzeniami psychicznymi	36
MONITORING I EWALUACJA STRATEGII	37
REALIZACJA STRATEGII – WSKAŹNIKI MONITORUJĄCE.....	39
ŹRÓDŁA FINANSOWANIA	46
PODSUMOWANIE.....	47

WSTĘP

Strategia rozwiązywania problemów społecznych jest dokumentem wypełniającym obowiązek zawarty w art. 17 ust. 1 pkt. 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej. Na podstawie art. 16b wspomnianej ustawy, dokument strategii rozwiązywania problemów społecznych powinien zawierać:

- diagnozę sytuacji społecznej;
- prognozę zmian w zakresie objętym strategią;
- określenie: celów strategicznych projektowanych zmian, kierunków niezbędnych działań, sposobu realizacji strategii oraz jej ram finansowych, a także wskaźników realizacji działań¹.

Strategia rozwiązywania problemów społecznych ma na celu podniesienie jakości życia mieszkańców oraz aktywnego jej uczestnictwa w kooperacji z instytucjami i stowarzyszeniami w oparciu o różnego rodzaju programy.

Skuteczna polityka społeczna powinna opierać się na rozpoznaniu rzeczywistych zjawisk i problemów społecznych występujących w danej społeczności lokalnej oraz ocenie znaczenia i roli czynników warunkujących te zjawiska.

Właściwa strategia to usystematyzowana, długoterminowa i perspektywiczna koncepcja polityki społecznej, mająca na celu objęcie wsparciem osoby zagrożone lub dotknięte wykluczeniem społecznym oraz stworzenie optymalnych warunków dla funkcjonowania społeczności lokalnej. Głównym zadaniem strategii jest wyrównanie szans społecznych mieszkańców gminy dzięki efektywnej współpracy wszystkich partnerów działających w obszarze polityki społecznej.

---

¹ Ustawa z dnia 12 marca 2004r. o pomocy społecznej (Dz.U.2018.1508 t.j. z późn. zm.)

1. PODSTAWY PRAWNE TWORZENIA STRATEGII ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH

Jak wspomniano wcześniej, omawiany dokument ma swoje uwarunkowania prawne w ustawie o pomocy społecznej, która to określa podstawowe założenia, jakie dokument powinien spełnić.

Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych jest dokumentem wieloletnim. Powinna także posiadać ścisłą korelację z kluczowymi dokumentami planistycznymi na szczeblu lokalnym, regionalnym, krajowym oraz europejskim.

1.1. Dokumenty lokalne i regionalne

Jednym z podstawowych aktów, który ma wpływ na opracowanie gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych jest przyjęta uchwałą NR XXIX/612/2017 Rady Miejskiej Mikołowa z dnia 25 kwietnia 2017 r. w **"Zintegrowana strategia rozwoju dla obszaru funkcjonalnego powiatu mikołowskiego wraz z przygotowaniem Planu Operacyjnego na lata 2017-2025"** w ramach projektu partnerskiego "J-ednolita S-strategia T-erytorialna = spójny obszar funkcjonalny powiatu mikołowskiego poprzez wzmocnienie mechanizmów efektywnej współpracy JST". Swym zasięgiem strategia obejmuje wszystkie gminy wchodzące w skład całego powiatu mikołowskiego z uwagi na fakt zauważenia, iż wszystkie gminy mają podobne problemy i bariery rozwojowe.

Gmina Mikołów przyjęła ponadto **Gminny Program Wspierania Rodziny dla Gminy Mikołów na lata 2017 - 2019**. Cel główny programu to tworzenie i wspomaganie warunków sprzyjających wspieraniu rodziny i jej prawidłowego funkcjonowania poprzez rozwój aktywności własnej i zapobieganie marginalizacji życia rodziny. Realizacja celu odbywa się poprzez wspieranie rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych, wsparcie interdyscyplinarne dzieci i rodzin, przeciwdziałanie degradacji społecznej dzieci i rodzin oraz zapewnienie infrastruktury i dostępności usług w zakresie opieki i poradnictwa specjalistycznego.

Kolejnym programem lokalnym jest **Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie dla Gminy Mikołów na lata 2017 – 2020**. Program ma na celu zwiększenie skuteczności podejmowanych działań w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Założeniem jest przede wszystkim zapewnienie ochrony oraz udzielanie pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie, podnoszenie świadomości społecznej na temat przyczyn i skutków przemocy w rodzinie, zmniejszenie negatywnych skutków przemocy, upowszechnianie informacji na temat możliwości pomocy zarówno osobom dotkniętym jak i stosującym przemoc, jak również w celu tworzenia i ciągłego usprawniania już istniejącego profesjonalnego systemu interwencji i pomocy osobom już dotkniętym problemem przemocy oraz tym zagrożonym przemocą w rodzinie.

Corocznie przyjmowany jest również **Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych**. Założenia na rok 2019 w szczególności obejmują: zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych od alkoholu i osób zagrożonych uzależnieniem, udzielanie rodzinom, w których występują problemy alkoholowe, pomocy psychospołecznej i prawnej, a zwłaszcza ochrony przed przemocą w rodzinie, prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych i przeciwdziałania narkomanii, zwłaszcza dla dzieci i młodzieży, wspomaganie działalności instytucji, stowarzyszeń i osób fizycznych, służącej rozwiązywaniu problemów alkoholowych.

Również corocznie Rada Miasta przyjmuje **Gminny Program Przeciwdziałania Narkomanii**. Zadania Programu obejmują na rok 2019 zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych i osób zagrożonych uzależnieniem, udzielanie rodzinom, w których występują problemy narkomanii, pomocy psychospołecznej i prawnej, prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej oraz szkoleniowej w zakresie rozwiązywania problemów narkomanii, zwłaszcza dla dzieci i młodzieży, w tym prowadzenie zajęć sportowo - rekreacyjnych dla uczniów, a także działań na rzecz dożywiania dzieci uczestniczących w pozalekcyjnych programach opiekuńczo - wychowawczych i socjoterapeutycznych, wspomaganie działań instytucji, organizacji pozarządowych i osób fizycznych, służących rozwiązywaniu problemów narkomanii, pomoc społeczną osobom uzależnionym i rodzinom osób dotkniętych ubóstwem i wykluczeniem społecznym oraz

integrowanie ich ze środowiskiem lokalnym – z wykorzystaniem pracy socjalnej i kontraktu socjalnego

W 2018 roku przyjęty został **Wieloletni Program Współpracy Gminy Mikołów z organizacjami pozarządowymi na lata 2018-2020**. Celem głównym Programu jest zwiększenie zaangażowania organizacji pozarządowych w rozwój Mikołowa i poprawę jakości życia jego mieszkańców. Cel główny jest realizowany poprzez następujące cele szczegółowe: promowanie osiągnięć sektora pozarządowego oraz prezentacja jego dorobku, integracja i wzrost poziomu aktywności, świadomości społecznej, przedsiębiorczej i obywatelskiej wśród mieszkańców, budowanie poczucia odpowiedzialności za wspólnotę lokalną i regionalną, wzrost ilości partnerstw lokalnych i projektów partnerskich, odciążenie i uzupełnienie działań jednostek samorządowych w zakresie, w jakim nie są one w stanie realizować niektórych zadań publicznych przez własne struktury, efektywniejsze zarządzanie finansami samorządu, przez dystrybuowanie środków z budżetu samorządowego na realizację zadań publicznych taniej i bliżej mieszkańców, przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka, w szczególności osób i rodzin bezrobotnych, niepełnosprawnych, starszych i niesamodzielnych, ich opiekunów rodzinnych, bezdomnych, zagrożonych uzależnieniami, tworzenie warunków do rozwoju sektora organizacji pozarządowych.

W województwie śląskim przyjęto ponadto **Strategię Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+**. Strategia zgodnie z zaleceniami krajowej polityki rozwoju pogłębia podejście terytorialne do zagadnienia rozwoju województwa.

Ponadto na terenie województwa funkcjonuje **Regionalny Program Operacyjny Województwa Śląskiego na lata 2014-2020**, który realizuje wizję rozwoju regionu zawartą w Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+”

1.2. Dokumenty krajowe

Na treść i realizację Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych wpływają również zapisy poniższych dokumentów krajowych:

- Strategia Długookresowa Kraju Polska 2030

- Strategia Rozwoju Kraju 2020
- Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020. Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie
- Krajowy Program Reform KRR
- Narodowy Program Zdrowia na lata 2016-2020
- Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie
- Krajowy Program Przeciwdziałania wykluczeniu Społecznemu 2020
- Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020
- Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020

Ponadto Strategia uwzględnia powszechnie obowiązujące przepisy prawa, a w szczególności:

- ❖ przepisy o samorządzie gminnym,
- ❖ przepisy o finansach publicznych,
- ❖ przepisy o pomocy społecznej,
- ❖ przepisy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej,
- ❖ przepisy o świadczeniach rodzinnych,
- ❖ przepisy o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów,
- ❖ przepisy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów,
- ❖ przepisy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych,
- ❖ przepisy o ochronie zdrowia psychicznego,
- ❖ przepisy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi,
- ❖ przepisy o przeciwdziałaniu narkomani,
- ❖ przepisy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie,
- ❖ przepisy o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za Życiem”,
- ❖ przepisy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych,
- ❖ przepisy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy,
- ❖ przepisy o zatrudnieniu socjalnym,
- ❖ przepisy o spółdzielniach socjalnych,
- ❖ przepisy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie,
- ❖ przepisy o dochodach jednostek samorządu terytorialnego,
- ❖ przepisy o postępowaniu administracyjnym,

- ❖ przepisy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych,
- ❖ przepisy o dodatkach mieszkaniowych,
- ❖ przepisy o systemie ubezpieczeń społecznych,
- ❖ przepisy o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy,
- ❖ przepisy o postępowaniu w sprawach nieletnich,
- ❖ przepisy o systemie oświaty,
- ❖ przepisy - Kodeks cywilny,
- ❖ przepisy - Kodeks rodzinny i opiekuńczy.

1.3. Dokumenty unijne

Kluczowym programem społeczno-gospodarczym Unii Europejskiej jest Strategia Europa 2020. Jest ona nowym długookresowym programem rozwoju, zastępującym przyjętą w 2000 roku Strategię Lizbońską. „Europa 2020 – Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu” podkreśla znaczenie współdziałania państw członkowskich na rzecz wychodzenia z kryzysu oraz wdrażania reform, w odpowiedzi na wyzwania związane z globalizacją, starzeniem się społeczeństw oraz rosnącą potrzebą racjonalnego wykorzystywania zasobów. Wyznaczone zostały trzy podstawowe, wzajemnie wzmacniające się priorytety:

- wzrost inteligentny, czyli rozwój oparty na wiedzy i innowacjach,
- wzrost zrównoważony, czyli transformacja w kierunku gospodarki niskoemisyjnej, efektywnie korzystającej z zasobów i konkurencyjnej,
- wzrost sprzyjający włączeniu społecznemu, wspieranie gospodarki charakteryzującej się wysokim poziomem zatrudnienia i zapewniającej spójność gospodarczą, społeczną i terytorialną.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w gminie powinna korelować z większością wymienionych dokumentów lub do niej nawiązywać.

2. CZĘŚĆ DIAGNOSTYCZNA

2.1. Charakterystyka historyczno - geograficzna gminy

Gmina Mikołów jest gminą miejską położoną w południowej części województwa śląskiego. Na podstawie ustawy z dnia 9 marca 2017r. o związku metropolitalnym w województwie śląskim, z uwagi na potrzebę usankcjonowania istniejących i ciągle pogłębianych więzi społeczno – gospodarczo - został powołany Związek Metropolitalny, do którego należy również gmina Mikołów.

Mikołów jest jednym z najstarszych miast na Górnym Śląsku. Pierwsze wzmianki o osadzie i drewniano-ziemnym grodzie datuje się na 1222r. Prawa miejskie Mikołów otrzymał w 1547r. W roku 1921 po Powstaniach Śląskich i Plebiscycie, Mikołów został wcielony do Polski. W wyniku reformy administracyjnej 1 stycznia 1999r. Gmina stała się siedzibą powiatu mikołowskiego. Współrzędne gminy to 50° 10' szer. geograficznej północnej i 18°54' dł. geograficznej wschodniej. Miasto graniczy z Katowicami, Tychami, Łaziskami Górnymi, Orzeszem, Ornontowicami, Gierałtovicami oraz Rudą Śląską. Gmina dzieli się na 5 sołectw: Borowa Wieś, Bujaków, Mokre, Paniowy, Śmiłowice oraz dzielnica Kamionka. Powierzchnia Gminy Mikołów to 79 km².

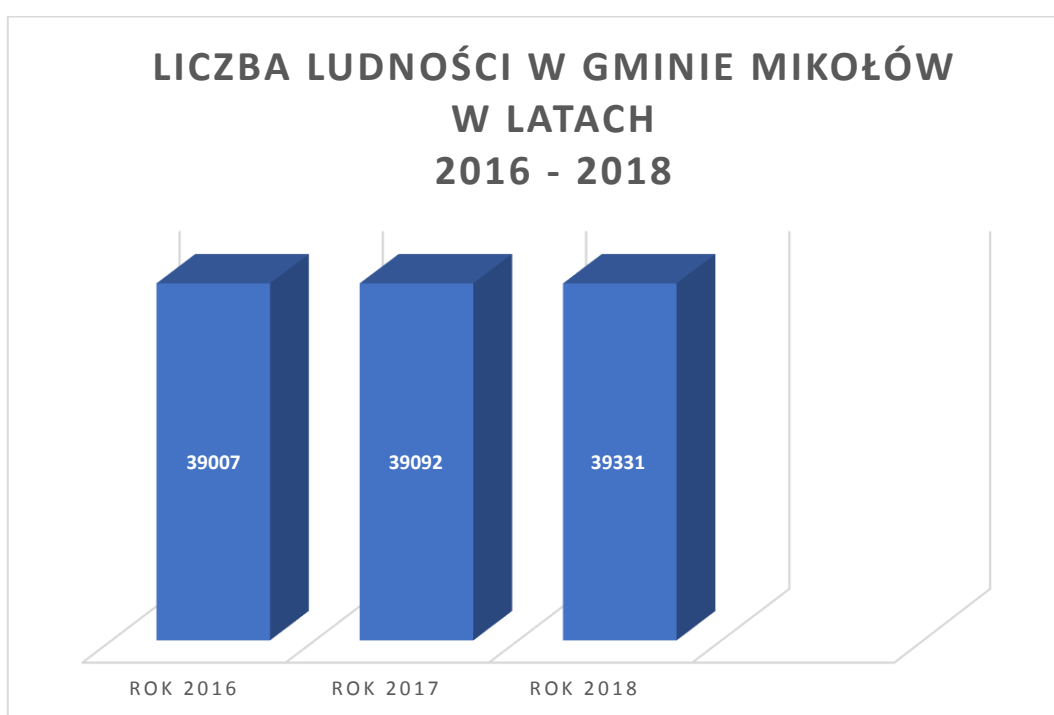
Warunki naturalne i usytuowanie Mikołowa sprawiły, że znajduje się tutaj ciekawy, urozmaicony przyrodniczo i krajobrazowo teren regionu. Obszar gminy jest idealnym miejscem do wypoczynku i uprawiania różnorodnych sportów. W ostatnich latach dynamicznie rozwinęła się kwalifikowana turystyka rowerowa, sukcesywnie w gminie rozwija się sieć ścieżek rowerowych przebiegających przez najbardziej malownicze zakątki. Turystyce pieszej sprzyjają przebiegające przez obszar Mikołowa szlaki turystyczne, prowadzące do licznych zabytków, pomników przyrody, parków i uroczysk leśnych. Wyjątkowe walory przyrodnicze, duża różnorodność siedlisk, rzadkie gatunki rodzimej flory i małe zanieczyszczenie środowiska przyczyniły się do podjęcia decyzji o stworzeniu na terenie strefy Śląskiego Ogródu Botanicznego. Śląski Ogród Botaniczny prowadzi badania naukowe, działalność dydaktyczną, zajmuje się szeroko pojętą ekologią i ochroną dziedzictwa przyrodniczego. W ramach Śląskiego Ogródu Botanicznego działa również Centrum Edukacji Ekologicznej i Przyrodniczej organizując warsztaty dla szkół. Tereny zielone wokół Mikołowa sprzyjają aktywnym formom wypoczynku. W roku 2015 Stowarzyszenie Golf Park Mikołów rozpoczęło realizację budowy Pola Golfowego. Stowarzyszenie Golf Park Mikołów prowadzi działalność propagującą kulturę fizyczną, w szczególności grę w golfa wśród dzieci, młodzieży i dorosłych.

Uprawianiu aktywnych form wypoczynku sprzyjają działające na terenie Gminy kluby i organizacje sportowe oraz istniejąca baza w postaci obiektów sportowych, siłowni, czy placówek odnowy biologicznej. Dzięki Budżetowi Obywatelskiemu w Mikołowie powstaje wiele inicjatyw o charakterze rekreacyjno-sportowym: „siłownia pod chmurką”, place zabaw dla dzieci, strefy zabaw i rekreacji. Aktywny wypoczynek jest w oczywisty sposób uzależniony od zasobów terenów zieleni miejskiej. Budżet Partycypacyjny daje szansę mieszkańcom na współdecydowanie organizacji czasu wolnego. Możliwość spotkania i spędzanie czasu na świeżym powietrzu daje możliwość różnym grupom społecznym na pogłębianie więzi społecznych. Turyści odwiedzający Mikołów przejazdem, mogą zatrzymać się tutaj na dłużej, korzystając z miejsc noclegowych w dwóch motelach.

2.2. Demografia

Liczba mieszkańców gminy Mikołów według danych Referatu Spraw Obywatelskich Urzędu Miasta Mikołowa, na koniec 2018 roku wynosi 39.331 mieszkańców.

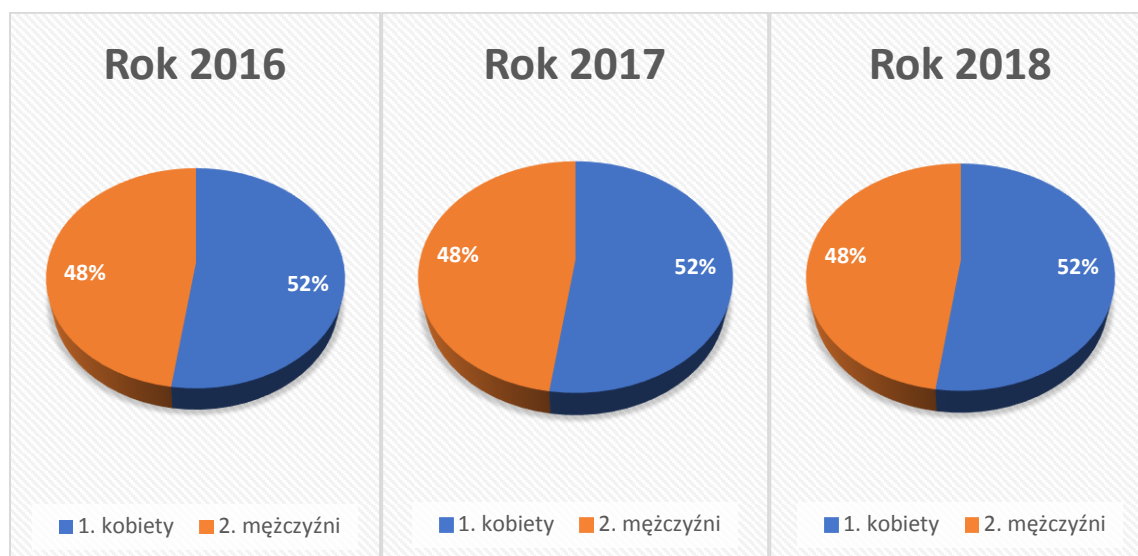
W stosunku do lat poprzednich odnotowano przyrost ludności na terenie gminy. Na koniec roku 2017 było to 39.092 mieszkańców, natomiast na koniec roku 2016 – 30.007 mieszkańców.

Wykres 1. Liczba ludności w gminie Mikołów w latach 2016 – 2018. Opracowanie własne na podstawie danych Referatu Spraw Obywatelskich Urzędu Miasta Mikołowa

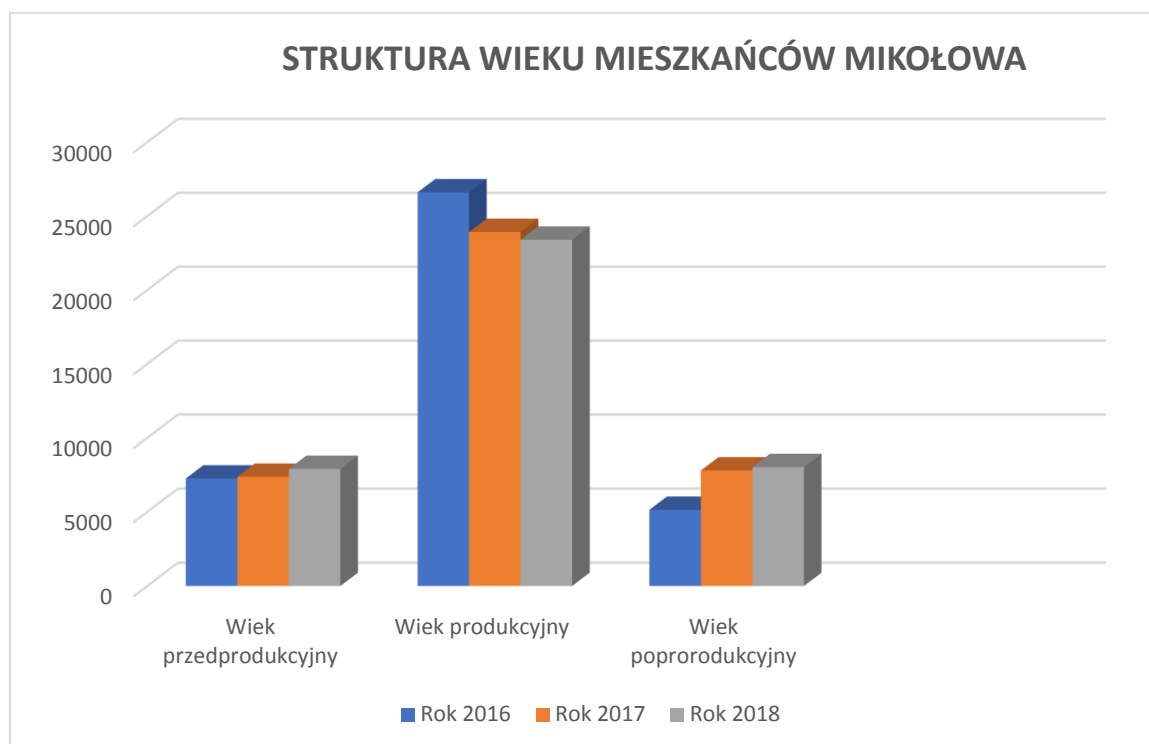
Rozkład według płci kształtuje się następująco:

PODZIAŁ MIESZKAŃCÓW WG PŁCI

Wykres 2. Rozkład mieszkańców gminy Mikołów w latach 2016 – 2018 z podziałem na płeć. Opracowanie własne na podstawie danych Referatu Spraw Obywatelskich Urzędu Miasta Mikołowa

Strukturę wieku mieszkańców gminy obrazuje wykres 3.

Wykres 3. Struktura wieku mieszkańców Mikołowa. Opracowanie własne na podstawie danych Referatu Spraw Obywatelskich Urzędu Miasta Mikołowa

Z analizy powyższych danych można wnioskować, na podstawie tylko ostatnich trzech lat, że zachodzi zjawisko „starzenia się społeczeństwa”. Problemem ogólnopolskim od dłuższego czasu jest szeroko komentowany spadek osób w wieku produkcyjnym, a tym samym znaczny przyrost liczby osób w wieku po 60-tym roku życia. Jednocześnie liczba osób w wieku przedprodukcyjnym nie równoważy liczby osób w wieku poprodukcyjnym.

Na podstawie tej analizy można stwierdzić, że ludność gminy Mikołów jest populacją dojrzałą z tendencją do starzenia się. Ponadto stale wzrasta wskaźnik obciążenia demograficznego, tzn. stosunek liczby osób w wieku przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym do liczby osób w wieku produkcyjnym. Wskaźnik obciążenia demograficznego oznacza potencjalnie wyższe obciążenia systemu zabezpieczenia społecznego (wyплаты świadczeń rentowych i emerytalnych, potrzeba zapewnienia kompleksowej pomocy osobom starszym i niepełnosprawnym).

Z danych Głównego Urzędu Statystycznego wynika, że współczynnik przyrostu naturalnego (WPN) w gminie Mikołów wyniósł w 2016 roku 0,2 (wartość bezwzględna, czyli różnica między urodzeniami a zgonami wynosi 8), w 2017 roku WPN wyniósł 0,6 (wartość bezwzględna 24), natomiast na dzień 30 czerwca 2018 roku WPN wyniósł minus 0,1 (wartość bezwzględna minus 2)².

2.3. Edukacja

Od dnia 1 lutego 2019 roku w Urzędzie Miasta Mikołów funkcjonuje Wydział Edukacji, który przejął organizację i prowadzenie obsługi szkół i placówek oświatowych, do tej pory, przez ostatnie dwa lata, zadania były wykonywane przez Centrum Usług Wspólnych.

Na terenie gminy Mikołów funkcjonuje dziesięć szkół podstawowych i jedenaście przedszkoli. Szkoły ponadpodstawowe to dwa licea ogólnokształcące oraz Zespół Szkół Technicznych, w skład którego wchodzi: liceum techniczne, liceum zawodowe,

---

² Dane Głównego Urzędu Statystycznego - <https://stat.gov.pl/>

technikum elektroniczne, technikum elektryczne, technikum mechaniczne oraz zasadnicza szkoła zawodowa.

Do mikołowskich szkół ponadpodstawowych uczęszcza młodzież nie tylko z terenu Mikołowa, ale także z gmin ościennych, a nawet położonych nieco dalej.

2.4. Ochrona zdrowia

Zadania z zakresu ochrony zdrowia realizują w Gminie Mikołów dwa szpitale (Szpital Powiatowy Centrum Zdrowia sp. z o.o. i Szpital św. Józefa sp. z o.o.), stacja pogotowia ratunkowego oraz przychodnie zdrowia. Do Szpitala Powiatowego należy również Zakład Opiekuńczo – Lecznicy, zlokalizowany w Łaziskach Górnych. To dwa oddziały opieki całodobowej, w których okresowo całodobową pielęgnacją i kontynuacją leczenia objęte są osoby przewlekle chore oraz osoby, które przebyły leczenie szpitalne i nie wymagają już dalszej hospitalizacji w oddziale szpitalnym, ale ze względu na stan zdrowia i stopień niepełnosprawności, brak samodzielności w samoopiece, potrzebę profesjonalnej pielęgnacji i rehabilitacji wymagają całodobowych świadczeń pielęgnacyjno-opiekuńczych.

Na terenie gminy Mikołów działa również Ośrodek Wczesnej Interwencji (OWI), który prowadzi rehabilitację dzieci w przedziale wiekowym od 0 do 7 roku życia. Są to dzieci zagrożone nieprawidłowym rozwojem z grupy wysokiego ryzyka w czasie ciąży i porodu z nieprawidłowym rozwojem psychomotorycznym, w przebiegu różnych jednostek chorobowych, z wrodzonymi wadami rozwojowymi układu nerwowego, dzieci z zespołami związanymi z aberracjami chromosomowymi, dzieci z chorobami metabolicznymi układu nerwowego, czy też dzieci z jednostkami chorobowymi, gdzie głównym objawem jest upośledzenie umysłowe oraz upośledzenie umysłowe bez ustalonej etiologii, albo z trwałymi dysfunkcjami aparatu ruchu.

Przeważająca większość placówek oferujących świadczenia z zakresu opieki zdrowotnej funkcjonuje w oparciu o podpisany kontrakt z Narodowym Funduszem Zdrowia.

2.5. Rynek pracy i bezrobocie

Rynek pracy to obszar, na który składają się nie tylko poszukujący pracy ale i przedsiębiorcy tworzący miejsca pracy, jak również i ci, którzy pracowników poszukują. Należy zauważyć tendencję w kraju do wzrostu liczby zgłoszeń o wolnych miejscach pracy jak i o osobach zakładających własną działalność gospodarczą.

Bezrobocie jako problem społeczny występował nieprzerwanie od początków transformacji w Polsce. Definicję bezrobocia można streścić jako stan niemożności podjęcia pracy przez osoby w wieku produkcyjnym, chętne do pracy lub aktywniej jej poszukujących. W ostatnich latach znacząco zmniejsza się liczba osób bezrobotnych.

Należy wskazać, że rejestrowane bezrobocie maleje, o czym świadczą poniższe dane statystyczne. Co prawda stopa bezrobocia dla gminy nie jest obliczana, jednakże dane na poziomie kraju, województwa i powiatu są jednoznaczne.

Stopa bezrobocia:

	Stan na 21.12.2018	Stan na 31.12.2017	Stan na 31.12.2016
Kraj	5,8%	6,6%	8,3%
Województwo śląskie	4,3%	5,2%	6,6%
Powiat mikołowski	3,1%	3,3%	4,2%

Tabela 1. Stopa bezrobocia. Opracowanie własne na podstawie danych z Powiatowego Urzędu Pracy, <http://mikolow.praca.gov.pl/rynek-pracy/statystyki-i-analzy>

Aktualnie liczba osób zarejestrowanych w PUP z Gminy Mikołów wynosi 536, przy ogólnej liczbie osób zarejestrowanych w powiecie – 1290. Największą grupę osób zarejestrowanych w PUP stanowią osoby młode w przedziale wiekowym 25-34 lata i 35-44 lata. Jest to tendencja, która utrzymuje się od dłuższego czasu.

wiek	Przedział wiekowy	Rok 2018	Rok 2017	Rok 2016
	18-24	61	72	71
	25-34	152	161	172
	35-44	129	139	139
	45-54	93	105	153
	55-59	63	56	94
	60 lat i więcej	38	40	64

Tabela 2. Liczba osób z Gminy Mikołów zarejestrowanych w PUP z podziałem na wiek. Opracowanie własne na podstawie danych z Powiatowego Urzędu Pracy, <http://mikolow.praca.gov.pl/rynek-pracy/statystyki-i-analazy>

Powrót na rynek pracy, wśród osób długotrwale bezrobotnych i niewydolnych życiowo ma ułatwić Centrum Integracji Społecznej. **Centrum Integracji Społecznej** to jednostka organizacyjna, która została powołana w roku 2005 w celu pomocy osobom, które pozostają od dłuższego czasu bez zatrudnienia, a chciałyby znaleźć pracę i są zdolne do jej podjęcia. Zajęcia w Centrum obejmują pracę w grupie ogrodniczo – porządkowej, remontowo- budowlanej lub innej powołanej do realizacji określonych zadań. Poza pracą osoby będące w Centrum korzystają z warsztatów i szkoleń, umożliwiających zdobycie lub podnoszenie kwalifikacji zawodowych, praktyk oraz odbycia stażu u pracodawcy, który może zaowocować konkretną ofertą pracy. Do uczestnictwa w Centrum Integracji Społecznej przyjmowane są osoby skierowane przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej po przeprowadzeniu analizy sytuacji zawodowej i osobistej kandydata.

2.6. Pomoc społeczna i problemy społeczne występujące w gminie Mikołów

Podstawowe cele pomocy społecznej to zapewnienie godnych warunków życia dla osób gorzej sytuowanych oraz przeciwdziałanie i zapobieganie patologiom społecznym. Według aktów normatywnych pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężenie trudnych sytuacji życiowych, których nie są w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Zadaniem pomocy społecznej jest także

zapobieganie trudnym sytuacjom życiowym przez podejmowanie działań zmierzających do usamodzielnienia osób i rodzin oraz ich integracji ze środowiskiem.

Realizatorem polityki społecznej państwa i samorządu na terenie gminy Mikołów jest między innymi Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej.

Diagnoza problemów społecznych jest podstawą formowania społecznej polityki. Bez strategii rozwiązywania problemów społecznych planowanie inwestycji, rozwoju polityki społecznej i innych działań nie jest możliwe, a przynajmniej bardzo utrudnione.

W celu zdiagnozowania problemów występujących w gminie przeprowadzono badanie ankietowe wśród mieszkańców Mikołowa. Ankietę internetową wypełniło 141 osób. Ponadto poniżej w dużej mierze zostaną zaprezentowane dane i wnioski z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej, który swoją działalnością skupia się na problemach społecznych.

Na ankietę odpowiedziało 141 osób. Odpowiedzi wskazują, że respondenci to 65,2 % osoby mieszkające kilkadziesiąt lat w Mikołowie, co pozwala sądzić, że osoby odpowiadające na pytania znają miasto i jego problemy. W większości respondenci to osoby posiadające od 1-3 dzieci w rodzinie (52,5%). Należy jednak wskazać, że aż 40,4% osób to osoby deklarujące, iż dzieci nie posiadają. Głównym źródłem utrzymania osób zaangażowanych w wypełnienie ankiety to praca zarobkowa (86,5%). Ze wszystkich respondentów tylko 5% stanowiły osoby bezrobotne, zaś wśród tych osób dominowało bezrobocie do 2 lat. Jak wynika z analizy ankiet większość osób nie jest zainteresowana podjęciem jakiegokolwiek pracy, aczkolwiek jest to najprawdopodobniej związane z tym, iż większość zadeklarowała pracę jako główne źródło utrzymania.

W badaniu poproszono wypełniających o wskazanie najważniejszych ich zdaniem problemów w gminie Mikołów. Ponieważ respondenci mieli możliwość wskazania więcej niż jednej odpowiedzi, dane przedstawiono liczbowo – jako ilość odpowiedzi³. Odpowiedzi kształtują się następująco:

---

³ W sytuacji kiedy w ankiecie była możliwość wskazania więcej niż jednej odpowiedzi dane przedstawiane są jako liczba odpowiedzi, w pozostałych przypadkach jako % odpowiedzi.

problem	Ilość odpowiedzi wskazujących na problem
Uzależnienia (alkohol, narkotyki, tzw dopalacze)	88
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	59
Problemy wieku podeszłego/izolacja społeczna osób starszych	58
Niepełnosprawność i długotrwała choroba	41
Ubóstwo i niewydolność materialna rodziny	40
Przemoc w rodzinie	36
Problemy rodzin niepełnych	26
bezdomność	14
Pozostałe odpowiedzi	Po 1 odpowiedzi

Tabela 3. Główne problemy w gminie wg ankiety. Opracowanie własne, na podstawie analizy ankiet.

Największym problemem okazały się być dla ankietowanych uzależnienia. Ankietowani jako przyczynę problemu uzależnienia w zdecydowanej większości podają:

- niezaradność życiową – 92 odpowiedzi,
- indywidualne skłonności do padania w nałogi – 77 odpowiedzi
- wzorce społeczne -71 odpowiedzi,
- konflikt rodzinny/rozpad rodziny – 45 odpowiedzi
- dostępność do środków psychoaktywnych – 39 odpowiedzi
- bezrobocie, utrata pracy, - 39 odpowiedzi
- choroba psychiczna – 16

pozostałe – po 1 odpowiedzi

Tylko jedna odpowiedź jako przyczynę uzależnień wskazała biedę i ubóstwo.

Jako rozwiązanie problemu znaczna większość ankietowanych wskazuje na konieczność podejmowania działań profilaktycznych względem dzieci i młodzieży szkolnej (113 odpowiedzi), zdaniem respondentów osobom z uzależnieniami powinna być świadczona pomoc psychologiczno-terapeutyczna (96 odpowiedzi) dorośli winni zostać objęci oddziaływaniami profilaktycznymi (75 odpowiedzi). Odpowiedzi wskazują, iż nacisk jest położony na zapobieganie problemowi i łagodzenie skutków niż na działania o charakterze przymusowym. Tylko 5 odpowiedzi wskazywało, że

ankietowani uznali, iż wobec uzależnionych powinno zostać zastosowanie działanie w postaci pomocy finansowej. Koresponduje to z poprzednimi odpowiedziami dot. biedy i ubóstwa. Można sądzić, że ankietowani mają świadomość, że problem uzależnień to nie tylko problem najuboższych. Mówi się, że problemy typu uzależnienia dotyczą wszystkich warstw społecznych. Taki rozkład odpowiedzi, takie podejście do relacji uzależnienia i biedy wskazuje, że może wskazywać na świadomość, że osoby o różnym statusie mogą być narażone na taki sam problem.

Jako kolejny problem ankietowani wskazali bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego.

Jako główną przyczynę uznano w tym przypadku niskie umiejętności rodzicielskie/wychowawcze (88 odpowiedzi). Co ciekawe tutaj także pojawia się kwestia uzależnień, aż 79 odpowiedzi wskazało uzależnienia jako kolejną przyczynę bezradności rodziców w sprawach opiekuńczo-wychowawczych. Odpowiedzi w tym miejscu jak i w innych miejscach (pytanie o przyczynę uzależnień) wskazują, że uzależnienia są bardzo silnie związane z niezaradnością, bądź bezradnością, raz są powodem, a raz skutkiem. W każdym razie wskazuje to na złożoność pewnych mechanizmów i sytuacji kiedy chcemy tłumaczyć różne zachowania.

Dalej ankietowani uznali, że przyczyną bezradności może być rozpad rodziny, tym samym dosyć wysoką rangę jako przyczyna bezradności otrzymała tzw. rodzina niepełna (55 odpowiedzi). Można więc przypuszczać, że sytuacje doprowadzające do rozpadu rodzin mają spore znaczenia i wpływ na dalsze funkcjonowanie tych rodzin. Na bezradność znacząco wpływa też przemoc w rodzinie (40 odpowiedzi). Jest więc gdzieś ta świadomość, że stosowanie przemocy bądź doznawanie przemocy (na to odpowiedzi nie wskazują) ma negatywne skutki na wypełnianie roli rodzicielskich i pełnienie tzw. obowiązków domowych. Ankietowani wskazali również jako przyczyny bezradności: wielodzietność (40 odpowiedzi), ubóstwo (20,6), bezrobocie (26 odpowiedzi), niepełnosprawność/długotrwała choroba (20 odpowiedzi).

Ankieta wskazała, że niejako doceniono funkcję asystenta rodziny/ rodzin wspierających jako czegoś co mogłoby poprawić sytuację rodzin niewydolnych. 65 odpowiedzi wskazało właśnie na to rozwiązanie aby niezaradnym rodzinom pomóc. Ankietowani dostrzegli też konieczność szerszej oferty spędzania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży – 59 odpowiedzi, jak również konieczność pomocy terapeutycznej i szkoleniowej (54 odpowiedzi). Istotna też jest tutaj profilaktyka i terapia uzależnień -

49 odpowiedzi, wsparcie, poradnictwo specjalistyczne, edukacja rodzin – 47 odpowiedzi. Ankietowani wskazywali również na konieczność zwiększenia ofert pomocowych ze strony instytucji wspierających, większej dostępności do konsultacji psychologiczno-pedagogicznych. Biorąc pod uwagę, że większość ankietowanych posiada/posiadała dziecko/dzieci pozytywnym wydaje się fakt, iż odpowiedzi wskazują na to, że przekazywanie wiedzy zarówno w takiej tradycyjnej formie szkoleniowej, jak i korzystanie z wiedzy poprzez wsparcie np. asystenta rodziny oraz praca nad sobą (terapię, konsultacje) podawane są jako możliwości niewydolnych rodzin.

Kontynuując temat rodzin niepokojącym wydaje się fakt, że ankietowani wskazali jako na najbardziej negatywne zjawiska dotyczące dzieci i młodzieży:

- wulgarność/agresję – 101 odpowiedzi,
- sięganie po substancje uzależniające - 80 odpowiedzi,
- zaniedbanie wychowawcze – 77 odpowiedzi,
- uzależnienie od internetu - 68 odpowiedzi,
- demoralizację – 58 odpowiedzi.

Jednocześnie należy wskazać, że niemal połowa respondentów zadeklarowała, iż w ich najbliższym otoczeniu spotkali się ze zjawiskiem przemocy. 21,3 % ankietowanych odpowiedziało, że znają takie przypadki, 27 % zaś o takich przypadkach słyszało o takich przypadkach. Pozostała część ankietowanych nie zna bądź nie słyszała o takich przypadkach. Jako rozwiązanie trudnej sytuacji osób doświadczających przemoc ankietowani zasugerowali, że najskuteczniejsza jest izolacja osób stosujących przemoc (83 odpowiedzi.), dopiero później zwiększenie dostępu do poradnictwa prawnego, terapeutycznego socjalnego (75 odpowiedzi), tworzenie placówek specjalizujących się w pomocy ofiarom przemocy (61 odpowiedzi), leczenie uzależnień (50 odpowiedzi), tworzenie mieszkań chronionych (49 odpowiedzi), tworzenie ogólnodostępnych akcji społecznych (22 odpowiedzi).

Wśród wszystkich odpowiedzi widać jak ważne jest przede wszystkim odseparowanie osoby, która przemoc stosuje od osoby, która przemoc doznaje. Potwierdziła się wśród odpowiedzi też ogólna tendencja. Kiedyś bowiem to osoba doświadczająca przemocy musiała w pierwszej kolejności szukać bezpiecznego miejsca, teraz dąży się do tego aby osoba, która przemoc stosuje, a więc nie potrafi dostosować

się do życia w rodzinie dom opuściła. Analiza prowadzonych procedur Niebieskiej Karty pokazuje, że częściej niż kiedyś zabiega się o to aby sprawcę wyprowadzić z domu. W bezpiecznym miejscu bez narażenia na przemoc jest bowiem możliwość pracy nad zniwelowaniem skutków wyrządzonych przez przemoc, pracy nad poczuciem własnej wartości i nad innymi aspektami pozwalającymi wyzwolić się z kręgu przemocy.

Temat rodzin niewydolnych to problem rodzin niezaradnych, bezradnych, z niskimi umiejętnościami i kompetencjami wychowawczymi, rodzin z problemami uzależnień, zjawiskiem przemocy, zaniedbaniami wobec dzieci. Jednakże to też wyzwanie przed którym stoi gmina, aby rodziny takie wspomóc, a także by podjąć takie działania, aby w miarę skutecznie zapobiec niepożądanym zjawiskom w przyszłości.

Jak wskazano w ankiecie dla mieszkańców ważny jest też problem osób starszych, osób w podeszłym wieku.

Ankietowani wskazali, że główne problemy, z którymi zmagają się osoby starsze w naszej gminie to: ograniczona mobilność (105 odpowiedzi), utrudniony dostęp do usług opiekuńczych (81 odpowiedzi), ubóstwo (66 odpowiedzi), izolacja społeczna (52 odpowiedzi), bariery architektoniczne (47 odpowiedzi).

Zgodnie ze wskazanymi problemami ankietowani jako propozycje na rozwiązanie tych problemów podali:

- Usługę opiekuna – asystenta mobilnego – 95 odpowiedzi,
- Zapewnienie większego dostępu do wszechstronnej rehabilitacji mającej na celu adaptację społeczną – 70 odpowiedzi,
- Utworzenie lub usprawnienie działania placówki dziennego pobytu – 69 odpowiedzi
- Zorganizowana pomoc sąsiedzka - 59 odpowiedzi,
- Likwidacja barier architektonicznych – 45 odpowiedzi,
- Zapewnienie pomocy psychologicznej i innej pomocy specjalistycznej - 40 odpowiedzi

Rozkład odpowiedzi wskazuje, że osoby starsze mają głównie problem z mobilnością docieraniem w różne miejsca, potrzebują pomocy w tym zakresie. Jednocześnie

potrzebują miejsca gdzie mogliby spędzać czas – odpowiednia placówka, zapewniająca pomoc.

Jednocześnie ankietowani widzą konieczność zabezpieczania osób potrzebujących w pomoc w formie usług opiekuńczych (86,5 %)

Ważną kwestią dla ankietowanych są także problemy osób niepełnosprawnych. Zgodnie z rozkładem odpowiedzi największy problem tych osób to bariery architektoniczne – 103 odpowiedzi, brak odpowiednich ofert pracy - 65 odpowiedzi, brak placówek rehabilitacyjnych – 59 odpowiedzi, izolacja społeczna – 52 odpowiedzi, utrudniony dostęp do usług opiekuńczych – 45 odpowiedzi, ubóstwo – 24 osoby, problemy psychologiczne - 23 osoby.

Nie w tej samej kolejności ale problemy osób niepełnosprawnych w dużym stopniu pokrywają się z problemami osób starszych.

Ankieta obejmowała też inne sfery. W sferze szeroko pojętej kultury większość ankietowanych dobrze i bardzo dobrze oceniła działalność kulturalną w gminie (54,6 %). Jako niewystarczające oceniło działania w sferze kultury 12,8% ankietowanych. Podobnie jest z oceną ilości imprez kulturalnych. Większość uważa, że ilość ta jest wystarczająca (52,50%), zaś 10,6% ankietowanych twierdzi, że ilość imprez jest zdecydowanie niewystarczająca. Głównym źródłem informacji o wydarzeniach kulturalnych jest internet – 80,1% ankietowanych tam właśnie szuka informacji, zaś 12% twierdzi, że ma trudności z uzyskaniem informacji. Sfera kultury wśród ankietowanych została oceniona dobrze, wydaje się, że nie stanowi kwestii problematycznej.

Innego jednak zdania są już respondenci wypowiadając się na temat służby zdrowia. W tej kwestii zdecydowana większość uważa, że na jego poprawę zdrowia mogłoby w największym stopniu wpłynąć lepszy dostęp do placówek służby zdrowia. Sam zaś dostęp został oceniony jako niewystarczający - 41,1 odpowiedzi. 33,3 % osób oceniło dostęp do tych placówek jako zaledwie dostateczny, a 22 % jako dobry. Respondenci zwracają uwagę na duże znaczenie działań profilaktycznych i edukacyjnych, wskazując, że to mogłoby wpłynąć na poprawę sytuacji zdrowotnej.

Choć w ankiecie wzięło udział 141 osób, to jednak zauważone problemy są zbieżne z kwestiami problemowymi jakie zauważa się w bieżącej działalności Miejskiego

Ośrodka Pomocy Społecznej w Mikołowie. Poniżej zostaną zaprezentowane dane, obrazujące powyższe. Dane określają jakie były powody trudnej sytuacji życiowej osób/rodzin, które stanowiły podstawę przyznania pomocy tym osobom/rodzinom przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Mikołowie.

Powód trudnej sytuacji życiowej ⁴	Liczba rodzin 2018 rok	Liczba osób w rodzinach 2018 rok	Liczba rodzin 2017 rok	Liczba osób w rodzinach 2017 rok	Liczba rodzin 2016 rok	Liczba osób w rodzinach 2016 rok
Ubóstwo	214	356	279	538	322	721
Bezdomność	30	31	33	34	34	39
Potrzeba ochrony macierzyństwa, W tym wielodzietność	46	218	66	302	93	476
	19	123	30	175	56	344
Bezrobocie	178	372	241	556	326	870
Niepełnosprawność	<u>235</u>	392	231	425	271	568
Długotrwała lub ciężka choroba	<u>387</u>	576	355	576	372	696
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, w tym:	152	339	148	378	167	515
• rodziny niepełne	28	79	25	92	39	125
• rodziny wielodzietne	7	45	9	55	17	120
Przemoc w rodzinie	14	26	16	49	15	51
Alkoholizm	32	39	48	67	43	70
Narkomania	0	0	2	2	2	6
Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	4	4	8	9	5	7

⁴ Podstawy udzielenia pomocy zgodnie z art. 7 ustawy o pomocy społecznej

Zdarzenie losowe	7	10	2	3	2	5
Sytuacja kryzysowa	3	3	7	9	7	8

Tabela 4. Powody przyznania pomocy. Dane ze sprawozdań rocznych MRPiPS-03 za 2018,2017,2016.

Analizując te dane, jak również przyglądając się bieżącej pracy Ośrodka stwierdza się, że najważniejsze kwestie, które wymagają uwagi to pomoc i wsparcie rodzin, w tym w szczególności tych z trudnościami opiekuńczo-wychowawczymi, rodzin, które z uwagi na niezaradność narażone są na liczne problemy, rodzin borykających się często z problemami szeroko rozumianych uzależnień, przemocy w rodzinie. Liczba rodzin korzystających z pomocy z tytułu bezradności w sprawach opiekuńczo opiekuńczych co prawda w porównaniu z 2016 rokiem zmalała, aczkolwiek nieco wzrosła w porównaniu z rokiem poprzednim. Jednakże na problemy rodzin trudno jest patrzeć tylko przez pryzmat danych ilościowych. Liczba rodzin korzystających z pomocy z tytułu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego utrzymuje się od kilku lat na podobnym poziomie (niewielkie wzrosty, spadki). Jednakże zauważyć można intensyfikację problemów w rodzinie. Pomocą często objęte są rodziny tzw. wieloprotymowe, co szczególnie widać przy prowadzeniu procedury Niebieskiej Karty jak również w pracy asystentów rodzin. Tutaj szczególnie widać, że problemem nie jest zła sytuacja finansowa rodzin, gdyż często rodziny nie korzystają ze świadczeń pomocy społecznej, a wymagają pomocy w rozwiązywaniu pozostałych problemów. Często samym problemem nie jest brak środków na utrzymanie a umiejętność gospodarowania posiadanymi środkami. Problemy rodzin mają jakby mniej ekonomiczny charakter a wynikają z innych braków i deficytów.

Jak wynika z bieżącej działalności Ośrodka szczególne problemy mają też rodziny z dziećmi niepełnosprawnymi. W pomocy społecznej widoczne jest to w szczególności przy korzystaniu z pomocy w formie specjalistycznych usług opiekuńczych, w tym dla osób z zaburzeniami psychicznymi. Od kilku lat wzrasta zainteresowanie rodzin korzystaniem z tej formy pomocy. Z tej formy pomocy korzystają w znacznej większości dzieci z zaburzeniami psychiatrycznymi. Bardzo rozległy jest zakres usług, których dzieci wymagają , a który określa każdorazowo lekarz specjalista. Corocznie dzieci korzystają z kilkunastu form usług (np. muzykoterapia, terapia ręki, komunikacja alternatywna, hipoterapia, dogoterapia, terapia sensomotoryczna, kinezyterapia

z elementami SI, masaże, różne formy logopedii/terapii mowy...). Jak wynika z rozmów z rodzicami, rodzice bardzo cenią sobie to wsparcie, różne bowiem formy rehabilitacji, nierzadko świadczonej w domu, są bardzo ważne i pozytywnie wpływają na funkcjonowanie dzieci. Rodzice jak wynika z ich relacji szczególnie cenią sobie pomoc w formie asystenta osoby niepełnosprawnej.

W tym momencie ważne wydaje się by wskazać na problemy związane ze zdrowiem psychicznym, gdyż co prawda wprost nie zostało to wypowiedziane w ankiecie, aczkolwiek zauważa się, że z problemami zdrowia psychicznego mamy do czynienia coraz częściej. Problemy te dotyczą i dzieci i dorosłych, osoby o różnym statusie społecznym. Należy wskazać, że zdrowie psychiczne to bardzo szerokie pojęcie, a Międzynarodowa Klasyfikacja Chorób ICD-10 obejmuje kilkadziesiąt zaburzeń psychicznych i zaburzeń zachowania, od takich, które są dla większości ludzi mogą być znane (autyzm, choroba Aspergera, schizofrenia, adhd, depresja...) i takie, które niekoniecznie łączone są z zaburzeniami psychicznymi np. specyficzne zaburzenia rozwoju mowy i języka, specyficzne zaburzenia rozwoju umiejętności szkolnych... Zarówno ankietą, jak i dane z bieżącej działalności wskazują, na problemy osób z niepełnosprawnościami. Należy pamiętać, że niepełnosprawności te obejmują też właśnie schorzenia psychiczne. Ośrodek nie prowadzi statystyk, które jednoznacznie wskazywałyby na liczbę osób mających problemy natury zdrowia psychicznego. Jednakże pamiętać należy, że w wielu przypadkach trudno jest mówić o diagnozie problemów, gdyż osoby mające problemy psychiczne często nie korzystają ze wsparcia lekarza specjalisty, nie dopuszczają do siebie myśli o chorobie lub najwyczejniej w świecie się jej wstydzą albo u siebie, albo u członka swojej rodziny. Często obawom towarzyszy lęk przed stygmatyzacją, to, że diagnoza psychiatryczna spowoduje inne traktowanie przez osoby z zewnątrz. Dlatego też nie zawsze osoby wymagające wsparcia takie wsparcie otrzymują. Jak wspomniano wyżej zaburzenia psychiczne dotyczą osób o różnym statusie, w różnym wieku i w różnej sytuacji materialnej. Jako przykład należy np. podać, że w znacznej większości rodziny korzystające ze wsparcia w formie specjalistycznych usług opiekuńczych dla dzieci z zaburzeniami psychicznymi nie wymagają pomocy finansowej w zakresie pomocy społecznej. W gminie brak jest kompleksowej pomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi. W tym momencie należy podkreślić wagę podjęcia działań w tym zakresie, gdyż osoby/rodziny borykające się z problemami natury psychicznej

doświadczają w wielu przypadkach wykluczenia, odbiór społeczny tych osób jest niekorzystny.

Problemy dotyczące osób niepełnosprawnych, na które ankietowani zwrócili uwagę, mogą wynikać także z niemałej populacji osób niepełnosprawnych na terenie gminy Mikołów. Z danych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Mikołowie wynika, że na przestrzeni ostatnich kilku lat niestety można obserwować tendencję wzrostową w tej grupie osób. W roku 2018 liczba osób niepełnosprawnych pobierająca stale lub okresowo różnego rodzaju świadczenia z tytułu niepełnosprawności wahała się między 800 a 900 osób. Należy jednak zauważyć, że są to tylko osoby korzystające z jakiegokolwiek wsparcia Ośrodka.

Według danych Powiatowego Zespołu do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Rybniku, który terytorialnie obejmuje gminę Mikołów, w 2016 roku 351 osób otrzymało orzeczenia o niepełnosprawności, w 2017 – 382, a w roku 2018 – 404 osoby. Natomiast dane na temat ogólnej populacji osób niepełnosprawnych w gminie nie są znane i niemożliwe jest jej oszacowanie. Jedyne co można przypuszczać, to tyle, że faktyczna liczba tych osób jest większa.

Warto również zwrócić uwagę na temat, który nie był poruszany w ankiecie, jednak wpisuje się w tematykę wspierania rodziny, a mianowicie opieka nad dzieckiem do lat trzech. W ostatnim czasie do Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Mikołowie coraz częściej napływają sygnały o potrzebie takiej opieki. Na chwilę obecną na terenie gminy Mikołów funkcjonuje jeden żłobek publiczny oraz kilka zarejestrowanych żłobków lub klubów dziecięcych.

REJESTR ŻŁOBKÓW I KLUBÓW DZIECIĘCYCH DZIAŁAJĄCYCH NA TERENIE GMINY MIKOŁÓW

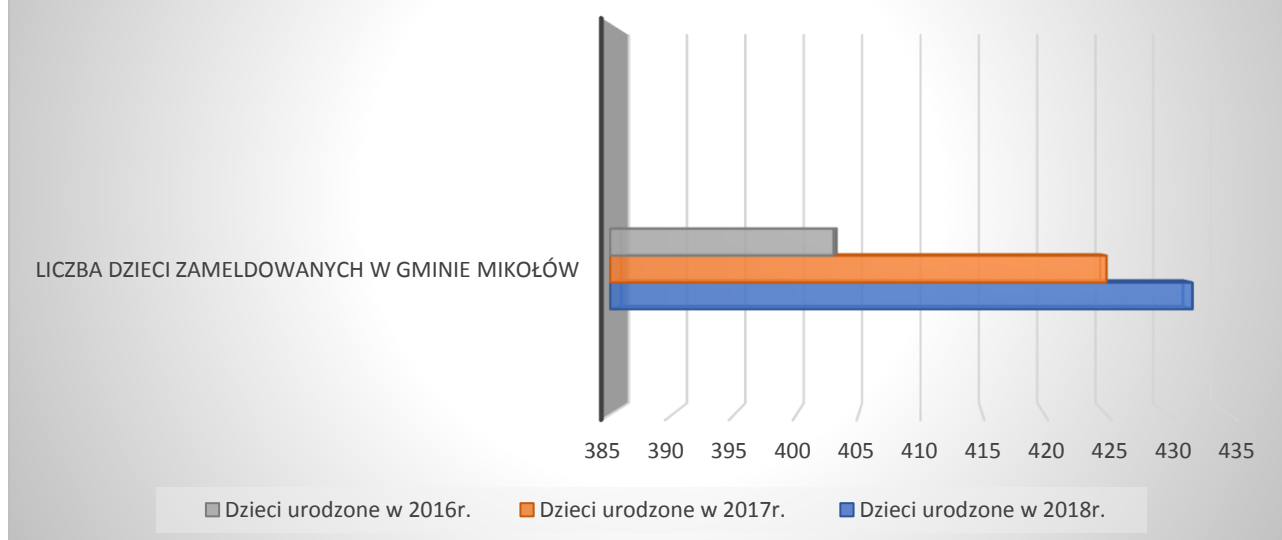
Nazwa / Miejsce prowadzenia żłobka lub klubu dziecięcego	Liczba miejsc planowanych
<p>Żłobek Miejski w Mikołowie</p> <p>ul. Krakowska 30 43-190 Mikołów</p>	144
<p>AKADEMIA MALUCHA "ZACZAROWANA KRAINA"</p> <p>43-190 Mikołów ul. Plebiscytowa 34</p>	30
<p>"Wesołe Misie "</p> <p>43-190 Mikołów ul. Górnicza 10 A</p>	24
<p>KLUB MALUCHA "BAJTEL - POINT"</p> <p>ul. Krakowska 50, 43-190 Mikołów</p>	15

Tabela 5. Rejestr żłobków i klubów dziecięcych działających na terenie gminy Mikołów.
Źródło: <http://bip.mikolow.eu>

Wszystkie oferowane miejsca dla najmłodszych mieszkańców gminy w liczbie 213 nie stanowią wystarczającej ilości, aby zaspokoić potrzeby w tym względzie. Dodatkowo Żłobek Miejski na mocy podpisanego porozumienia udostępnia 6 miejsc gminie Łaziska Górne.

Z danych uzyskanych z Referatu Spraw Obywatelskich Urzędu Miasta Mikołowa wynika, że dzieci w wieku do lat trzech, urodzonych w latach 2016, 2017 i 2018 i zameldowanych na terenie gminy Mikołów jest 1.260.

DZIECI DO LAT TRZECH ZAMELDOWANE W GMINIE MIKOŁÓW

Wykres 4. Liczba dzieci do lat trzech, zameldowanych na terenie gminy Mikołów. Opracowanie własne na podstawie danych Referatu Spraw Obywatelskich Urzędu Miasta Mikołowa

Dzieci urodzonych w 2016 roku jest 403, w 2017 roku - 425, w 2018 roku – 432. Tendencja urodzeń wzrasta. Potrzeby w tym zakresie są więc znaczne. Umożliwienie rodzicom umieszczenia dziecka w żłobku, a następnie w przedszkolu jest czasami jedyną możliwością podjęcia przez rodziców aktywności zawodowej.

3. ANALIZA SWOT

Efektywną metodą identyfikacji słabych i silnych stron organizacji (w tym przypadku gminy) oraz badania szans i zagrożeń, jakie stoją przed organizacją jest analiza SWOT. Przytoczona analiza ma charakter uniwersalny i można ją zastosować do dowolnego przedsięwzięcia, łącznie z planowaniem strategicznym. Właściwe opracowanie SWOT jest ważnym etapem wyjściowym do określenia celów strategicznych tworzonych projektów społecznych. Zestawiając diagnozę z szansami, zasobami oraz mocnymi stronami wykazanymi w analizie SWOT, biorąc pod uwagę

możliwości kompetencyjne samorządu określone w różnorodnych regulacjach prawnych, wskazano najważniejsze obszary problemowe, których rozwiązanie powinno stać się przedmiotem działań samorządu lokalnego we współpracy z organizacjami pozarządowymi.

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ol style="list-style-type: none"> 1. Umieszczenie gminy w ważnej i atrakcyjnej dla rozwoju metropolii lokalizacji; 2. Dobrze rozwinięta struktura instytucji pomocy społecznej, duże zasoby instytucjonalne; 3. Profesjonalna kadra organizacji pomocy społecznej, podnosząca swoje kwalifikacje; 4. Bogata baza organizacji pozarządowych, z szerokim wachlarzem usług; 5. Efektywne pozyskiwanie i wykorzystywanie środków z Unii Europejskiej; 6. Realizowanie różnego rodzaju gminnych programów na rzecz lokalnego społeczeństwa; 7. rozwinięta sieć placówek oświatowych; 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Brak chęci i motywacji niektórych grup społecznych do zmiany; 2. Deficyty społeczne, ekonomiczne i edukacyjne wśród mieszkańców; 3. Bariery architektoniczne utrudniające poruszanie się osób niepełnosprawnych; 4. Brak noclegowni lub schroniska dla bezdomnych;
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ol style="list-style-type: none"> 1. Możliwość pozyskania środków z Unii Europejskiej; 2. Budowanie integracji społecznej poprzez realizację programów pomocowych i profilaktycznych; 3. Budowanie kapitału społecznego poprzez dostępność miejsc związanych z kulturą; 4. Owocna współpraca z organizacjami pozarządowymi; 5. Wzrost świadomości społecznej w zakresie potrzeb integracji osób niepełnosprawnych z otoczeniem; 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Utrata dofinansowania na tworzenie i realizację programów i projektów; 2. Zmiany demograficzne – wzrost liczby osób starszych; 3. Brak lub niska akceptacja osób niepełnosprawnych 4. Osłabienie roli rodziny w codziennym funkcjonowaniu.

4. ZAŁOŻENIA I MISJA STRATEGII ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH W GMINIE MIKOŁÓW NA LATA 2019 – 2024

Na podstawie przeprowadzonej analizy SWOT oraz po zapoznaniu się z sytuacją społeczną w gminie, przyjęte zostały działania do całościowego realizowania polityki społecznej w gminie. Głównymi działaniami w obszarze przeciwdziałania problemom społecznym na terenie gminy Mikołów powinny być:

- pomaganie rodzinom w wypełnieniu ich obowiązków rodzicielskich i społecznych, wspieranie zadań na rzecz ochrony dzieci poprzez użyteczny i skuteczny system opieki nad rodziną,
- wspieranie zadań na rzecz ochrony dzieci i młodzieży,
- organizacja systemu pomocowego dla osób starszych,
- stworzenie możliwości sprzyjających aktywizacji osób starszych i niepełnosprawnych oraz rozwijanie kapitału społecznego kulturowego mieszkańców.

Jako misję Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Mikołów na lata 2019 – 2024 można przyjąć:

POPRAWA JAKOŚCI ŻYCIA MIESZKAŃCÓW GMINY MIKOŁÓW ORAZ PRZECIWDZIAŁANIE MARGINALIZACJI I WYKLUCZENIU SPOŁECZNEMU POPRZEZ UTWORZENIE SPRAWNEGO SYSTEMU WSPARCIA DLA OSÓB I RODZIN W TRUDNEJ SYTUACJI ŻYCIOWEJ.

Określenie misji w takim kształcie wynika z zapotrzebowania na stworzenie wspólnej wizji wszystkich instytucji samorządowych i organizacji pozarządowych działających na terenie gminy. Przyjęte cele oraz wynikające z nich kierunki działań stanowią doprecyzowanie misji oraz mają przyczynić się do rozwiązania problemów społecznych.

5. CELE GŁÓWNE, OPERACYJNE, KIERUNKI DZIAŁAŃ W POSZCZEGÓLNYCH OBSZARACH

Żeby osiągnąć cel główny, należy skupić się na realizacji poszczególnych celów operacyjnych. Aby tego dokonać, należy wypełnić szereg zadań towarzyszących celom operacyjnym.

Cele główne:

1. Tworzenie systemu wsparcia i przeciwdziałania marginalizacji i wykluczeniu społecznemu.
2. Rozwój lokalnego systemu profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną.
3. Rozwoju aktywności i integracji społecznej seniorów, osób niepełnosprawnych.
4. Podniesienie poziomu zrozumienia społeczności lokalnej względem osób z zaburzeniami psychicznymi

5.1. Tworzenie systemu wsparcia i przeciwdziałania marginalizacji i wykluczeniu społecznemu

Cele operacyjne:

5.1.1. wsparcie osób niezaradnych, ubogich

Kierunki działań:

- udzielanie przez MOPS pomocy finansowej i rzeczowej osobom znajdującym się w trudnej sytuacji materialnej
- wsparcie osób i rodzin pracą socjalną
- rozwój w gminie zasobu mieszkań socjalnych i chronionych
- zacieśnienie współpracy z organizacjami pozarządowymi

- zapewnienie zindywidualizowanej i adekwatnej do potrzeb klientów oferty wsparcia instytucjonalnego
- tworzenie nowych i rozwijanie istniejących przedsięwzięć, projektów i programów nakierowanych na zwiększenie szans na rynku pracy, w szczególności osób w trudnej sytuacji życiowej

5.1.2. doskonalenie systemu wsparcia osób potrzebujących, zagrożonych niedostosowaniem

Kierunki działań:

- promowanie aktywnego i zdrowego stylu życia
- działalność profilaktyczna dla dzieci i młodzieży
- promowanie działań wolontarystycznych
- inicjowanie grup samopomocowych
- rozwój zatrudnienia socjalnego oraz wdrożenie prac społecznie użytecznych
- wykorzystanie innowacyjnych metod pracy socjalnej oraz zasobów środowiska lokalnego na rzecz usamodzielniania klientów od świadczeń pomocy społecznej

5.1.3. integracja społeczności lokalnej

Kierunki działań:

- organizacja i realizacja programów, które przyczynią się do integracji społeczności lokalnej
- tworzenie sieci podmiotów współpracujących na rzecz środowiska lokalnego, w tym: edukowanie, aktywizowanie i animowanie przedstawicieli instytucji i organizacji, mieszkańców społeczności lokalnych, przedstawicieli organizacji pozarządowych oraz grup nieformalnych
- tworzenie warunków do rozwijania i utrzymywania relacji sąsiedzkich

- wzmocnianie postaw partycypacyjnych społeczności, przy udziale mieszkańców, instytucji i organizacji działających na terenie osiedli
- zwiększenie liczby obszarów objętych programem rewitalizacji, na których są realizowane programy aktywności lokalnej lub inne
- rozwijanie wolontariatu świadczonego na rzecz członków lokalnych społeczności

5.2. Rozwój lokalnego systemu profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną

Cele operacyjne:

5.2.1. wzmocnienie potencjału rodzin

Kierunki działań:

- promowanie prawidłowego modelu rodziny
- realizacja projektów adresowanych do rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych
- zwiększenie dostępności poradnictwa specjalistycznego (np.: pedagogicznego, terapii rodzinnej)
- wspieranie i finansowanie form opieki dzieci do 3 roku życia
- zintensyfikowanie działań na rzecz rodziny m.in. poprzez współpracę sądu, placówek oświatowych, jednostek pomocy społecznej, organizacji pozarządowych
- zintensyfikowanie i rozwój form pracy socjalnej ze szczególnym uwzględnieniem dzieci z rodzin niewydolnych wychowawczo
- poszerzenie działań na rzecz rodzin z dziećmi niepełnosprawnymi, w tym zwiększenie dostępności do specjalistycznych usług opiekuńczych dla rodzin z dziećmi z niepełnosprawnością
- utrzymanie dziecka w rodzinie naturalnej

5.2.2. wsparcie rodzin i osób dotkniętych przemocą i uzależnieniem:

Kierunki działań:

- zapewnienie osobom dotkniętym uzależnieniem dostępu do pomocy terapeuty i rehabilitacji
- prowadzenie działalności informacyjnej w zakresie problematyki uzależnień i przemocy w rodzinie
- współpraca z instytucjami i partnerami społecznymi działającymi w obszarze uzależnień i przemocy domowej
- niwelowanie destrukcyjnego wpływu na dziecko rodziców nadużywających alkoholu oraz zapewnienie mu odpowiedniej pomocy i wsparcia
- zwiększenie dostępności do leczenia dla osób uzależnionych i członków ich rodzin, w szczególności skierowanych przez Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych
- zwiększanie dostępności i skuteczności form pomocy środowiskowej i socjoterapeutycznej dla dzieci i młodzieży
- podnoszenie poziomu wiedzy kadry pomocy społecznej oraz edukacji, w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom
- wspieranie działalności sportowo-rekreacyjnej oraz działań na rzecz dożywiania dzieci uczestniczących w pozaszkolnych programach opiekuńczo-wychowawczych i socjoterapeutycznych
- funkcjonowanie Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie
- udzielanie pomocy w ramach procedury „Niebieskie Karty”
- realizacja działań edukacyjnych skierowanych do osób zagrożonych wystąpieniem przemocy w rodzinie oraz dotkniętych przemocą w rodzinie
- organizowanie kampanii społecznych przeciw przemocy w rodzinie

- rozwijanie współpracy międzyinstytucjonalnej na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie
- oddziaływania korekcyjno-edukacyjne wobec osób stosujących przemoc w rodzinie
- pomoc w formie grupowych form wsparcia dla osób dotkniętych przemocą i programów profilaktycznych

5.3. Rozwoju aktywności i integracji społecznej seniorów oraz osób niepełnosprawnych

Cele operacyjne:

5.3.1. wsparcie dla osób starszych, niepełnosprawnych umożliwiającego funkcjonowanie w środowisku lokalnym

Kierunki działań:

- wykorzystanie nowoczesnych technologii do zwiększenia poziomu poczucia bezpieczeństwa osób starszych np. teleopieka
- podniesienie dostępności usług opiekuńczych dla osób starszych świadczonych w ich miejscu zamieszkania
- tworzenie systematycznej pomocy dla osób chorych, niepełnosprawnych i starszych
- organizacja społecznych form pomocy, budowa partnerstwa i integracja działań na rzecz seniora
- inicjowanie działań samopomocowych np.: pomoc sąsiedzka, wolontariat
- wspieranie aktywizacji społecznej i obywatelskiej osób niepełnosprawnych
- szkolenia pracowników instytucji publicznych w zakresie pomocy osobom z różnymi niepełnosprawnościami
- tworzenie miejskich przestrzeni, rozwiązań architektonicznych i komunikacyjnych przyjaznym seniorom, osobom niepełnosprawnym

5.3.2. promowanie i popularyzowanie aktywnego, zdrowego stylu życia

Kierunki działań:

- propagowanie zdrowego stylu życia (kampanie, spotkania ze specjalistami)
- opracowanie i realizacja programów profilaktycznych z zakresu ochrony zdrowia
- pomoc psychologiczna i poradnictwo specjalistyczne dla osób starszych i niepełnosprawnych oraz ich rodzin

5.3.3. przeciwdziałanie marginalizacji i wykluczeniu osób starszych, niepełnosprawnych

Kierunki działań:

- zwiększenie systemu wsparcia, jakości placówek wspomagających osoby starsze (np.: domy pomocy społecznej, kluby seniora, poradnia geriatryczna)
- rozwijanie systemu wsparcia dla osób starszych niesamodzielnych, niemogących samodzielnie funkcjonować w środowisku
- organizacja społecznych form pomocy, budowa partnerstwa i integracja działań na rzecz seniora
- zmiana postaw społeczności lokalnej wobec niepełnosprawności, kształtowanie postaw sprzyjających integracji społecznej osób z niepełnosprawnością

5.3.4. wspieranie akcji edukacyjnych oraz inicjatyw kulturalnych na rzecz seniorów oraz szkolenie seniorów dla poprawy bezpieczeństwa i wzajemnego wsparcia w środowisku zamieszkania

Kierunki działań:

- wspomaganie seniorów w pełnoprawnym i bezpiecznym funkcjonowaniu w środowisku zamieszkania
- diagnozowanie potrzeb i problemów związanych z procesem starzenia

5.4. Podniesienie poziomu zrozumienia społeczności lokalnej względem osób z zaburzeniami psychicznymi

Cele operacyjne:

5.4.1. opracowywanie i wdrażanie programów polityki zdrowotnej dotyczących profilaktyki zdrowia psychicznego

Kierunki działań:

- rozwijanie partnerstwa lokalnego na rzecz ochrony zdrowia psychicznego
- organizacja specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi
- utworzenie ośrodka wsparcia przeznaczonego dla osób z zaburzeniami demencyjnymi i otępiennymi
- prowadzenie edukacji i wsparcia dla rodzin osób z doświadczeniem choroby psychicznej (np. psychoedukacja na temat radzenia sobie z chorobą psychiczną w rodzinie)

5.4.2. rozwój środowiskowego modelu pracy socjalnej i programów z osobami chorującymi psychicznie

Kierunki działań:

- wspieranie samopomocowych inicjatyw służących rozwojowi oparcia społecznego dla osób z zaburzeniami psychicznymi
- usprawnienie do funkcjonowania w społeczeństwie, m.in. poprzez nabycie różnych umiejętności społecznych niezbędnych do samodzielnego funkcjonowania
- pilotażowe wsparcie środowiskowe realizowane z wykorzystaniem asystenta środowiskowego, który integruje działania systemowe, koordynuje usługi zdrowotne i społeczne oraz monitoruje proces leczenia i rehabilitacji społecznej
- funkcjonowanie interdyscyplinarnych zespołów np. diagnostycznych kompleksowo wspomagające osoby z zaburzeniami psychicznymi

MONITORING I EWALUACJA STRATEGII

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych powinna zostać poddana nie tylko monitoringowi, lecz przede wszystkim ewaluacji.

Monitoring opiera się na bieżących sprawozdaniach z wdrażania programu oraz ogranicza się jedynie do obserwacji postępów programowych.

Główną rolą ewaluacji jest podnoszenie jakości i weryfikowanie racjonalności działań, a mianowicie poprawa planowania, poprawa wdrażania, wzmocnienie odpowiedzialności, poszerzenie wiedzy, wspieranie procesów uczenia się, wzmacnianie instytucji oraz minimalizacja negatywnych efektów zarządzania przez rezultaty. Celem ewaluacji jest przede wszystkim poprawa skuteczności i efektywności podjętych działań, zwiększenie przejrzystości i promowanie działań podejmowanych przez instytucje publiczne, kształtowanie kierunków działalności, poznawanie mechanizmu funkcjonowania programów.

Ewaluacji podlegać będzie nie tylko strategia, ale każdy projekt wykonawczy. Jedną z kluczowych metod analizy zebranego materiału była jego ocena za pomocą kryteriów ewaluacji:

- trafności – co pozwoli ocenić, w jakim stopniu cele programu odpowiadają potrzebom i priorytetom na danym poziomie analizy;
- użyteczności – co pozwoli ocenić, do jakiego stopnia oddziaływanie programu odpowiada potrzebom grupy docelowej;
- skuteczności – co pozwoli ocenić, do jakiego stopnia cele przedsięwzięcia zdefiniowane na etapie programowania zostały osiągnięte.

Strategia zakłada wykorzystanie trzech różnych ewaluacji, które będą uzależnione od terminu jej przeprowadzenia:

- **Ewalucja ex-ante**⁵ jest to ewaluacja przeprowadzana przed wdrażaniem programu, strategii i mająca za zadanie ocenić na ile planowana interwencja jest trafna z punktu

---

⁵ Ex-ante Evaluation: A Practical Guide for Preparing Proposals for Expenditure Programmes; dokument dostępny na stronach internetowych Komisji Europejskiej

widzenia potrzeb (sektora, beneficjentów) oraz spójna w zakresie planowanych celów i sposobów ich realizacji. Może stanowić również diagnozę, badającą kontekst, identyfikację potencjalnych trudności oraz diagnozę potrzeb i oczekiwań grupy docelowej.

- **Ewaluacja mid-term**⁶ jest to ewaluacja realizowana mniej więcej w połowie wdrażania strategii, programu. Ewaluacja ta poddaje analizie osiągnięte na tym etapie produkty i rezultaty oraz dokonuje pierwszej oceny jakości realizacji programu. Jej istotną rolą jest również ocena poczynionych na etapie programowania założeń, w tym szczególnych celów oraz przyjętych wskaźników. Jest to szczególnie ważne, gdyż zmiana warunków społeczno-gospodarczych może spowodować dezaktualizację początkowej diagnozy, która stała się punktem wyjścia dla realizowanej interwencji. W konsekwencji wyniki takiej ewaluacji mogą się przyczynić do aktualizacji programu, strategii. Ewaluacja *mid-term* w dużej mierze opiera się na danych dostarczanych przez system monitoringu.

- **Ewaluacja ex-post**⁷ - przeprowadza się ją po zakończeniu realizacji programu, strategii; powinna być przeprowadzona nie później niż trzy lata po zakończeniu okresu wdrażania programu, strategii. Podstawowym zadaniem ewaluacji ex-post jest zbadania długotrwałych efektów (oddziaływania) programu oraz ich trwałości. Niektóre efekty oddziaływania programu będą możliwe do zdiagnozowania w dłuższej perspektywie czasowej, dlatego też ocena trwałości interwencji może mieć charakter szacunkowy, biorący pod uwagę jedynie aktualne uwarunkowania. Nie mniej ważnym zadaniem ewaluacji ex-post jest całościowa ocena skuteczności i efektywności interwencji oraz jej trafności i użyteczności. Szczególnie istotne jest tu odniesienie się do założonych celów oraz sprawdzenie na ile udało się je osiągnąć.

---

⁶ The mid Term Evaluation of Structural Fund Interventions, dokument dostępny na stronach internetowych Komisji Europejskiej

⁷ Evaluating EU Expenditure Programmes, A. Guide; dokument dostępny na stronach internetowych Komisji Europejskiej

REALIZACJA STRATEGII – WSKAŹNIKI MONITORUJĄCE

Bardzo ważnym elementem ewaluacji ex post są dobrze sprecyzowane wskaźniki. Wskaźniki to zmienne poddające się pomiarowi i pozostające w związku z interesującymi nas cechami analizowanych obiektów, przez co wykorzystuje się je do stwierdzenia, czy dany stan rzeczy zachodzi⁸. Do oceny wskaźników warto zastosować siatkę kryteriów zaproponowanych przez Atkinsona⁹:

- ✓ Wskaźniki powinny mieć normatywnie akceptowalną interpretację,
- ✓ Powinny być oparte na wiarygodnych danych, oparte na reprezentatywnych danych,
- ✓ Nie mogą być przedmiotem manipulacji politycznych,
- ✓ Pomiar wskaźników nie powinien być obciążeniem dla budżetu państwa,
- ✓ Wskaźniki powinny się wzajemnie uzupełniać,
- ✓ Powinny być klarowne, zrozumiałe i dostępne dla wszystkich obywateli.

---

⁸ Górniak J., Keler K. „Wskaźniki w ewaluacji ex-post programów publicznych.” w „Ewaluacja ex-post. Teoria i praktyka badawcza”, PARP, Warszawa 2007 Str.155-193

⁹ 17 Górniak J., Keler K. „Wskaźniki w ewaluacji ex-post programów publicznych.” w „Ewaluacja ex-post. Teoria i praktyka badawcza”, PARP, Warszawa 2007 Str.155-193

CEL GŁÓWNY 1. TWORZENIE SYSTEMU WSPARCIA I PRZECIWDZIAŁANIA MARGINALIZACJI I WYKLUCZENIU SPOŁECZNEMU

CELE OPERACYJNE:

1.1. WSPARCIE OSÓB NIEZARADNYCH, UBOGICH

KIERUNKI DZIAŁAŃ:	WSKAŹNIKI MONITORUJĄCE:
- udzielanie przez MOPS pomocy finansowej i rzeczowej osobom znajdującym się w trudnej sytuacji materialnej –	liczba os. objętych pomocą
- wsparcie osób i rodzin pracą socjalną	liczba os. objętych pracą socjalną
- rozwój w gminie zasobu mieszkań socjalnych i chronionych	ilość mieszkań socjalnych i chronionych
- zacieśnienie współpracy z organizacjami pozarządowymi	ilość wspólnych programów
- zapewnienie zindywidualizowanej i adekwatnej do potrzeb klientów oferty wsparcia instytucjonalnego	ilość porad
- tworzenie nowych i rozwijanie istniejących przedsięwzięć, projektów i programów nakierowanych na zwiększenie szans na rynku pracy, w szczególności osób w trudnej sytuacji życiowej	ilość programów, projektów

1.2. DOSKONALENIE SYSTEMU WSPARCIA OSÓB POTRZEBUJĄCYCH, ZAGROŻONYCH NIEDOSTOSOWANIEM

KIERUNKI DZIAŁAŃ:	WSKAŹNIKI MONITORUJĄCE:
- promowanie aktywnego i zdrowego stylu życia	ilość prelekcji, ilość inicjatyw
- działalność profilaktyczna dla dzieci i młodzieży	ilość programów, ilość spotkań
- promowanie działań wolontarystycznych	liczba wolontariuszy
- inicjowanie grup samopomocowych	liczba grup
- rozwój zatrudnienia socjalnego oraz wdrożenie prac społecznie użytecznych	ilość kontraktów, pracowników
- wykorzystanie innowacyjnych metod pracy socjalnej oraz zasobów środowiska lokalnego na rzecz usamodzielniania klientów od świadczeń pomocy społecznej	ilość odbiorców

1.3. INTEGRACJA SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ	
KIERUNKI DZIAŁAŃ:	WSKAŹNIKI MONITORUJĄCE:
- organizacja i realizacja programów, które przyczynią się do integracji społeczności lokalnej	ilość programów, ilość uczestników
- tworzenie sieci podmiotów współpracujących na rzecz środowiska lokalnego, w tym: edukowanie, aktywizowanie i animowanie przedstawicieli instytucji i organizacji, mieszkańców społeczności lokalnych, przedstawicieli organizacji pozarządowych oraz grup nieformalnych	ilość porozumień, ilość spotkań
- tworzenie warunków do rozwijania i utrzymywania relacji sąsiedzkich	ilość ankiet
- wzmacnianie postaw partycypacyjnych społeczności, przy udziale mieszkańców, instytucji i organizacji działających na terenie osiedli	ilość wspólnych inicjatyw
- zwiększenie liczby obszarów objętych programem rewitalizacji, na których są realizowane programy aktywności lokalnej lub inne	liczba PAL
- rozwijanie wolontariatu świadczonego na rzecz członków lokalnych społeczności	liczba wolontariuszy
CEL GŁÓWNY 2. ROZWÓJ LOKALNEGO SYSTEMU PROFILAKTYKI I OPIEKI NAD DZIECKIEM I RODZINĄ	
CELE OPERACYJNE:	
2.1. WZMOCNIENIE POTENCJAŁU RODZIN	
KIERUNKI DZIAŁAŃ:	WSKAŹNIKI MONITORUJĄCE:
- promowanie prawidłowego modelu rodziny	ilość spotkań, prelekcji
- realizacja projektów adresowanych do rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych	ilość projektów
- zwiększenie dostępności poradnictwa specjalistycznego (np.: pedagogicznego, terapii rodzinnej)	ilość porad specjalistów
- wspieranie i finansowanie form opieki dzieci do 3 roku życia	liczba placówek
- zintensyfikowanie działań na rzecz rodziny m.in. poprzez współpracę sądu, placówek oświatowych,	ilość porozumień

jednostek pomocy społecznej, organizacji pozarządowych	
- zintensyfikowanie i rozwój form pracy socjalnej ze szczególnym uwzględnieniem dzieci z rodzin niewydolnych wychowawczo	liczba rodzin objętych pracą socjalną
- poszerzenie działań na rzecz rodzin z dziećmi niepełnosprawnymi, w tym zwiększenie dostępności do specjalistycznych usług opiekuńczych dla rodzin z dziećmi z niepełnosprawnością	ilość specjalistycznych usług opiekuńczych
- utrzymanie dziecka w rodzinie naturalnej	liczba dzieci powracających do rodziny biologicznej
2.2. WSPARCIE RODZIN I OSÓB DOTKNIĘTYCH PRZEMOCĄ I UZALEŻNIENIEM:	
KIERUNKI DZIAŁAŃ:	WSKAŹNIKI MONITORUJĄCE:
- zapewnienie osobom dotkniętym uzależnieniem dostępu do pomocy terapeutycznej i rehabilitacji	ilość udzielanych porad
- prowadzenie działalności informacyjnej w zakresie problematyki uzależnień i przemocy w rodzinie	ilość ulotek, ilość programów profilaktycznych
- współpraca z instytucjami i partnerami społecznymi działającymi w obszarze uzależnień i przemocy domowej	ilość podpisanych umów
- niwelowanie destrukcyjnego wpływu na dziecko rodziców nadużywających alkoholu oraz zapewnienie mu odpowiedniej pomocy i wsparcia	ilość porad psychologicznych, psychospołecznych
- zwiększenie dostępności do leczenia dla osób uzależnionych i członków ich rodzin, w szczególności skierowanych przez Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	ilość porad
- zwiększanie dostępności i skuteczności form pomocy środowiskowej i socjoterapeutycznej dla dzieci i młodzieży	ilość spotkań
- podnoszenie poziomu wiedzy kadry pomocy społecznej oraz edukacji, w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom	ilość szkoleń, ilość prelekcji
- wspieranie działalności sportowo-rekreacyjnej oraz działań na rzecz dożywiania dzieci uczestniczących w pozaszkolnych programach opiekuńczo-	ilość programów, liczba dzieci objętych dożywianiem

wychowawczych i socjoterapeutycznych	
- funkcjonowanie Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie	liczba spotkań, liczba rodzin objętych wsparciem
- udzielanie pomocy w ramach procedury „Niebieskie Karty”	liczba założonych, prowadzonych Niebieskich Kart
- realizacja działań edukacyjnych skierowanych do osób zagrożonych wystąpieniem przemocy w rodzinie oraz dotkniętych przemocą w rodzinie	ilość spotkań, ilość prelekcji
- organizowanie kampanii społecznych przeciw przemocy w rodzinie	ilość kampanii
- rozwijanie współpracy międzyinstytucjonalnej na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie	ilość porozumień
- oddziaływania korekcyjno-edukacyjne wobec osób stosujących przemoc w rodzinie	ilość programów
- pomoc w formie grupowych form wsparcia dla osób dotkniętych przemocą i programów profilaktycznych	ilość grup wsparcia, ilość programów
CEL 3. ROZWOJU AKTYWNOŚCI I INTEGRACJI SPOŁECZNEJ SENIORÓW ORAZ OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH	
CELE OPERACYJNE:	
3.1. WSPARCIE DLA OSÓB STARSZYCH, NIEPEŁNOSPRAWNYCH UMOŻLIWIAJĄCEGO FUNKCJONOWANIE W ŚRODOWISKU LOKALNYM	
KIERUNKI DZIAŁAŃ:	WSKAŹNIKI MONITORUJĄCE:
- wykorzystanie nowoczesnych technologii do zwiększenia poziomu poczucia bezpieczeństwa osób starszych np. teleopieka	liczba beneficjentów
- podniesienie dostępności usług opiekuńczych dla osób starszych świadczonych w ich miejscu zamieszkania	ilość usług opiekuńczych
- tworzenie systematycznej pomocy dla osób chorych, niepełnosprawnych i starszych	liczba osób objętych pomocą
- organizacja społecznych form pomocy, budowa partnerstwa i integracja działań na rzecz seniora	ilość zawartych partnerstw, ilość porozumień

- inicjowanie działań samopomocowych np.: pomoc sąsiedzka, wolontariat	liczba wolontariuszy
- wspieranie aktywizacji społecznej i obywatelskiej osób niepełnosprawnych	liczba osób objętych wsparciem
- szkolenia pracowników instytucji publicznych w zakresie pomocy osobom z różnymi niepełnosprawnościami	ilość szkoleń
- tworzenie miejskich przestrzeni, rozwiązań architektonicznych i komunikacyjnych przyjaznym seniorom, osobom niepełnosprawnym	ilość inicjatyw
3.2. PROMOWANIE I POPULARYZOWANIE AKTYWNEGO, ZDROWEGO STYLU ŻYCIA	
KIERUNKI DZIAŁAŃ:	WSKAŹNIKI MONITORUJĄCE:
- propagowanie zdrowego stylu życia (kampanie, spotkania ze specjalistami)	ilość spotkań
- opracowanie i realizacja programów profilaktycznych z zakresu ochrony zdrowia	ilość programów
- pomoc psychologiczna i poradnictwo specjalistyczne dla osób starszych i niepełnosprawnych oraz ich rodzin	ilość porad
3.3. PRZECIWDZIAŁANIE MARGINALIZACJI I WYKLUCZENIU OSÓB STARSZYCH, NIEPEŁNOSPRAWNYCH	
KIERUNKI DZIAŁAŃ:	WSKAŹNIKI MONITORUJĄCE:
- zwiększenie systemu wsparcia, jakości placówek wspomagających osoby starsze (np.: domy pomocy społecznej, kluby seniora, poradnia geriatryczna)	ilość punktów, ilość porad
- rozwijanie systemu wsparcia dla osób starszych niesamodzielnych, niemogących samodzielnie funkcjonować w środowisku	liczba osób objętych wsparciem
- organizacja społecznych form pomocy, budowa partnerstwa i integracja działań na rzecz seniora	ilość partnerstw
- zmiana postaw społeczności lokalnej wobec niepełnosprawności, kształtowanie postaw sprzyjających integracji społecznej osób z niepełnosprawnością	ilość spotkań, ilość prelekcji

3.4. WSPIERANIE AKCJI EDUKACYJNYCH ORAZ INICJATYW KULTURALNYCH NA RZECZ SENIORÓW ORAZ SZKOLENIE SENIORÓW DLA POPRAWY BEZPIECZEŃSTWA I WZAJEMNEGO WSPARCIA W ŚRODOWISKU ZAMIESZKANIA	
KIERUNKI DZIAŁAŃ:	WSKAŹNIKI MONITORUJĄCE:
- wspomaganie seniorów w pełnoprawnym i bezpiecznym funkcjonowaniu w środowisku zamieszkania	ilość szkoleń, ilość prelekcji
- diagnozowanie potrzeb i problemów związanych z procesem starzenia	ilość ankiet, zapytań
CEL GŁÓWNY 4. PODNIESIENIE POZIOMU ZROZUMIENIA SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ WZGLĘDEM OSÓB Z ZABURZENIAMI PSYCHICZNYMI	
CELE OPERACYJNE:	
4.1. OPRACOWYWANIE I WDRAŻANIE PROGRAMÓW POLITYKI ZDROWOTNEJ DOTYCZĄCYCH PROFILAKTYKI ZDROWIA PSYCHICZNEGO	
KIERUNKI DZIAŁAŃ:	WSKAŹNIKI MONITORUJĄCE:
- rozwijanie partnerstwa lokalnego na rzecz ochrony zdrowia psychicznego	ilość zawartych partnerstw
- organizacja specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi	ilość usług opiekuńczych
- utworzenie ośrodka wsparcia przeznaczonego dla osób z zaburzeniami demencyjnymi i otępiennymi	ilość i rodzaj działań zmierzających do utworzenia ośrodka
- prowadzenie edukacji i wsparcia dla rodzin osób z doświadczeniem choroby psychicznej (np. psychoedukacja na temat radzenia sobie z chorobą psychiczną w rodzinie)	ilość szkoleń, ilość prelekcji
4.2. ROZWÓJ ŚRODOWISKOWEGO MODELU PRACY SOCJALNEJ I PROGRAMÓW Z OSOBAMI CHORUJĄCYMI PSYCHICZNIE	
KIERUNKI DZIAŁAŃ:	WSKAŹNIKI MONITORUJĄCE:
- wspieranie samopomocowych inicjatyw służących rozwojowi oparcia społecznego dla osób z zaburzeniami psychicznymi	ilość inicjatyw
- usprawnienie do funkcjonowania w społeczeństwie, m.in. poprzez nabycie różnych umiejętności społecznych niezbędnych do samodzielnego funkcjonowania	ilość akcji edukacyjnych, ilość programów

- pilotażowe wsparcie środowiskowe realizowane z wykorzystaniem asystenta środowiskowego, który integruje działania systemowe, koordynuje usługi zdrowotne i społeczne oraz monitoruje proces leczenia i rehabilitacji społecznej	liczba asystentów, ilość działań asystentów
- funkcjonowanie interdyscyplinarnych zespołów np. diagnostycznych, kompleksowo wspomagających osoby z zaburzeniami psychicznymi	ilość zespołów, partnerstw

ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

Zakłada się, że źródłami finansowania lub współfinansowania dla zdefiniowanych celów przewidzianych do realizacji w ramach Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w gminie Mikołów na lata 2019-2024 będą:

- ✓ Środki z budżetu Gminy
- ✓ Środki z budżetu Państwa
- ✓ Środki Unii Europejskiej
- ✓ Inne źródła

Środki finansowe na realizację poszczególnych działań powinny być uwzględniane cyklicznie w rocznych planach budżetowych lub zaplanowane w wieloletniej prognozie finansowej.

PODSUMOWANIE

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych jest instrumentem nowoczesnej polityki społecznej wdrażanej na poziomie lokalnym przez władze samorządowe, mająca pobudzać do aktywności organizacje, instytucje, środowiska działające w obszarze pomocy społecznej, rozwoju gospodarczego i społecznego miasta. Ukierunkowuje działania władz samorządowych i instytucji pomocy społecznej a w szczególności Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej do pełnienia aktywnej roli w budowaniu nowoczesnego modelu polityki społecznej. Strategia proponuje wdrożenie partnerstwa lokalnego między różnorodnymi partnerami społecznymi, jako zasady rozwiązywania problemów społecznych mieszkańców.